

Vaspitanje i obrazovanje

Neki aspekti usavršavanja obuke i vaspitanja u oružanim snagama SFRJ

General-pukovnik *STEVAN MIRKOVIĆ*

Polazeći od stava da su obuka i vaspitanje najvažnije aktivnosti i glavni sadržaji rada oružanih snaga u miru, u radu se analiziraju neki problemi obuke vojnika i jedinica, starešina, komandi i štabova mirnodopskog sastava, kao i obuka rezervnog sastava naših oružanih snaga, i ukazuje na moguće pravce usavršavanja obuke i vaspitanja. Pri tome se posebno ističe da obuka mora da bude približena uslovima vođenja rata i oružane borbe. To pretpostavlja visok nivo intelektualnih, emocionalnih i fizičkih napora svih učesnika u obuci i stvaralačku primenu adekvatnih savremenih metoda obučavanja. Obuka primarno treba da bude praktično-primenjena, ali taj objektivni zahtev ne znači formalizam i praktikizam, već on uvek pretpostavlja sticanje naučnoteorijskih znanja i neprekidno usavršavanje prakse obučavanja. U savremenoj obuci informatička tehnologija ima veliki značaj, posebno u vojnim školama i u obuci komandi i štabova oružanih snaga.

Celokupan proces obuke, naročito izvođenje vežbi, treba da bude maksimalno racionalan i ekonomičan. Vežbe na taktičkom nivou morale bi biti egzemplarne, u sadržajnom i metodičkom smislu, tako da svaka od njih znači i novi kvalitet i inovaciju u obuci. Na operativnom i strategijskom nivou znatno više treba da se koriste metode modelovanja, i to ne samo edukativni i komandno-štabni već i naučnoistraživački modeli.

Uvodne napomene

Obuka i vaspitanje su najvažnije delatnosti i sadržina rada oružanih snaga u miru. Poznato je da je glavni sadržaj rata oružana borba. S obzirom na to da se posredstvom obuke i vaspitanja, naročito onim delom koji označavamo — borbena obuka, oružane snage osposobljavaju i pripremaju za vođenje oružane borbe u ratu, to je očigledno i prirodna veza između kvaliteta obuke u miru i uspešnosti vođenja oružane borbe u ratu. Značaj obuke u savremenim

uslovima neprekidno raste. Sve je rasprostranjenije mišljenje, ali i naučne procene u vojnim krugovima u svetu, da su kvalitetna obučenost i motivacija, u čijoj je osnovi borbeni moral, od izuzetnog značaja za ishod rata i borbenih dejstava, a u nekim slučajevima mogu imati i presudnu ulogu. Ti stavovi odavno su ugrađeni u jugoslovensku odbrambenu i ratnu doktrinu. Oni su stekli snagu postulata u našoj koncepciji opštenarodne odbrane i doktrine vođenja opštenarodnog odbrambenog rata. U tom smislu dalja razmatranja obuke i vaspitanja se zasnivaju na tim opredeljenjima. Ozbiljniji napredak u obuci, međutim, nije moguć bez naučnoteorijskog osvetljavanja izuzetno bogate prakse, u čemu naša vojna nauka, a posebno vojna andragogija, do sada nije pokazala veći interes, niti je za to bila dovoljno osposobljena i motivisana. Stoga je i realizacija naučnoistraživačkog projekta »Obuka i vaspitanje u oružanim snagama SFRJ« naišla na pozitivan prijem i očekivanja u armijskoj javnosti. Projekat je podstakao na aktivnost ne samo naučne i vojnoškolske ustanove već i veći broj pojedinaca sa nastavno-naučnim zvanjima i bez njih, koji — kao vrsni poznavaoци prakse, mogu doprineti teorijskom uopštavanju vaspitno-nastavne prakse oružanih snaga SFRJ. To je u ovom trenutku vrlo aktuelno (zbog toga što se radi srednjoročni plan razvoja oružanih snaga SFRJ — 1991—1995. godine).

U želji da doprinesem unapređenju obuke i vaspitanja, u ovom radu izneo sam neka saznanja i mišljenja, lična i kolektivna, stečena u jedinicama i ustanovama u kojima sam duže vreme radio.

Poznato je, iz sistemskih i doktrinarnih dokumenata, da obuka i vaspitanje u oružanim snagama obuhvataju obuku vojnika, jedinica, starešina, komandi i štabova — mirnodopskih i ratnih sastava. To je jedinstven sistem i proces komplementarnih elemenata, te se u ovom članku odvojeno razmatraju samo iz metodoloških razloga, radi jednostavnijeg i razumljivijeg obrazlaganja pojedinih pitanja obuke i vaspitanja. Značajno je imati u vidu i činjenicu da su obuka i vaspitanje oružanih snaga SFRJ ne samo bitni elementi razvoja, te se kao takvi pojavljuju u odgovarajućim planovima oružanih snaga (srednjoročni, dugoročni), kao i

integralni deo razvoja u domenu organizacijsko-formacijske strukture oružanih snaga, naoružanja i vojne opreme, kadrova itd., već su jedan od ključnih preduslova i posrednika za uspešnost realizacije svih pojedinih elemenata tog razvoja i razvoja oružanih snaga — kao celine.

Slično kao i ostali elementi razvoja oružanih snaga i obuka je determinisana i objektivno se neprekidno prilagođava vojno-političkom položaju zemlje, promenama u vojnoj doktrini i, posebno, karakteristikama opšteg stanja i pravaca razvoja oružanih snaga u konkretnom vremenu. Osnovne ciljeve i zahteve u tom kontekstu postavlja SSNO, odnosno Generalštab oružanih snaga SFRJ, na osnovu celovite društvene i odbrambeno-vojne, strategijske i drugih procena situacije. Za projektovanje, odnosno za višegodišnju projekciju obuke i vaspitanja u oružanim snagama SFRJ veoma je bitna odbrambeno-vojna procena strategijske situacije, što je, po pravilu, zadatak vrhovne komande, odnosno vrhovnog komandanta (Predsedništva SFRJ).¹

Iz tih globalnih procena i zaključaka koji se odnose na mogućnosti i predviđanja ugrožavanja bezbednosti zemlje, izvana i iznutra, kao i iz zaključaka o tome šta treba preduzeti i kako se odbraniti, nužno je definisati optimalne ciljeve i zadatke i za obuku i vaspitanje, i u domenu programskih zahteva sadržaja obučavanja, i u domenu konkretnih metodičkih varijanti optimalne pripreme, izvođenja, organizovanja i vrednovanja obuke. Obuka, u stvari, mora uvek da odražava projektovana borbena dejstva i specijalna dejstva na našem ratištu. Time se obezbeđuje jedinstvo ciljeva obučavanja svih delova oružanih snaga za oružanu borbu i druge oblike borbe i otpora u eventualnom ratu ili u okviru upotrebe oružanih snaga u vanrednim prilikama.

Direktiva za obuku oružanih snaga u srednjoročnom razdoblju, odnosno odgovarajuće srednjoročne i godišnje

¹ Poznato je da je Savet za narodnu odbranu Predsedništva SFRJ krajem aprila 1989. godine izvršio ovakvu procenu, pa zaključci ovog Saveta, koji se odnose na oružane snage i ukupan razvoj, predstavljaju i osnovu za projektovanje obučavanja za naredni srednjoročni period. Neophodno je globalne procene na nivou Predsedništva SFRJ dalje konkretizovati u Saveznom sekretarijatu za narodnu odbranu i Generalštabu oružanih snaga i u domenu obuke. Bez takvih procena i zaključivanja nema ni uspešne organizacije obuke, jer i obuka mora imati svoju strategiju kao i ostale delatnosti i elementi razvoja oružanih snaga.

instrukcije za obuku vidova i sektora — svake godine su, u stvari, izraz takvih procena i potreba i predstavljaju ne samo opštu zamisao već i generalnu organizaciju višegodišnjeg obučavanja oružanih snaga usklađenu sa ostalim elementima razvoja. Postojanje takve naučno prognozirane vizije i strategije obučavanja za duži period, koju zatim stvaralački slede svi učesnici u obuci, neophodan je uslov za uspešnost obuke i, naravno, ostvarivanje onih ciljeva i postizanje rezultata osposobljavanja koji će biti adekvatni potrebama aktuelne bezbednosti i zaštite zemlje.

Stoga ovi doktrinarni dokumenti o obuci ne mogu biti prakticistički i rutinski, pogotovo formalistički. Oni su, u stvari, teorija i strategija koja osvetljava puteve praksi obuke i vaspitanja. Period od pet godina je, međutim, relativno dug i stoga je potrebno neprekidno pratiti osnovne postulate obučavanja u smislu da li oni odgovaraju aktuelnoj situaciji koja se menja i donositi korektivne odluke radi prilagođavanja obuke novim okolnostima.

U daljem izlaganju pokušaću da nešto više obrazložim neke predloge i sugestije koje se odnose na obuku starešina, komandi i štabova mirnodopskog sastava, obuku vojnika i jedinica mirnodopskog sastava i na kraju — na obuku rezervnog sastava.

OBUKA STAREŠINA, KOMANDI I ŠTABOVA ORUŽANIH SNAGA MIRNODOPSKOG SASTAVA

Ovaj segment obuke zaslužuje izuzetnu pažnju iz više razloga. Prvi i najvažniji je taj što su komande i štabovi nosioci sopstvenog obučavanja, ali, isto tako, i obučavanja vojnika i jedinica mirnodopskog sastava, a i starešina, komandi, štabova, vojnika i jedinica ratnog sastava. Stoga je njihova kvalitetna obučenosť i osposobljenost objektivno ključni uslov za uspešno organizovanje drugih učesnika obuke. Davanje primarnog značaja ovom delu obuke je realno i opravdano. Usvajanje i realizacija ovog stava veoma je bitno za celokupan rad i rezultate u obuci.

Permanentno se sprovodi intenzivna obuka starešina, komandi i štabova, te postoje i bogata i raznovrsna iskustva

iz prakse obučavanja. Kao dominantno u toj bogatoj praksi moglo bi se posebno naznačiti široko shvatanje o prioritetu tzv. primenjenog dela obuke. Veliki broj izvedenih oblika ove obuke — komandnih, odnosno štabnih vežbi, trenaža, zanimanja, putovanja i dr., dovoljna su empirijska osnova koju treba svestrano izučavati radi daljeg napretka teorije i prakse vojnog vaspitanja i obučavanja. Neophodno je izvršiti selekciju onog što je pozitivno, što će se dalje razvijati i negovati, ali i negativnog što predstavlja balast, recidive prošlosti, i kojeg se treba rasteretiti u obuci. Sasvim je izvesno da u borbenoj obuci u celini, a u borbenoj obuci komandi i štabova posebno, ogroman značaj imaju praktično-primenjeni oblici obuke. Ali, ako se ta obuka nedovoljno izučava i teorijski izgrađuje, ona vrlo brzo prelazi u praktikizam i formalizam koji »umrtvljuju« obuku i tada nema nikakvog usavršavanja.

U vezi sa istaknutim, mislim da treba naglasiti nekoliko veoma aktuelnih problema.

1) U nekim elementima primenjenih oblika obuke postoji preorganizovanost, a time i relativno veliki troškovi. Takva neracionalnost je posledica, čini se, opštevažeg »nepisanog« stava da obuka rešava sve probleme, da se drugi problemi Armije mogu eliminisati obučenošću (počev od izgradnje discipline do tehničke inferiornosti i sl.). Svakako da obuka kao posrednik i ključni naddeterminirajući činilac kvaliteta ljudskog faktora može bitno kompenzirati nedostatke nekih drugih činilaca izgradnje oružanih snaga, ali su te mogućnosti ipak ograničene.

2) Pitanje efikasnosti i kvaliteta vežbanja zahteva ozbiljnu analizu. U svim vežbama, a naročito KŠRV, na prvom mestu se kao cilj obučavanja najčešće postavlja trenaž, tj. uvežbavanje komandanata u odlučivanju ili rukovođenju borbenim dejstvima, odnosno uvežbavanja komandi — štabova u zajedničkom (timskom) radu radi provere njihove osposobljenosti. Do sada se, vrlo često, na svim nivoima ovakvog obučavanja kao cilj postavlja i teorijsko izučavanje taktičkih, operativnih i strategijskih problema i sticanje metodoloških iskustava u vezi s tim, pa su neke vežbe i osposobljavanje za rat u celini, ponekad, nepotrebno pretvarane u naučne simpozijume i okrugle

stolove. Bez obzira na to što se i na klasičnim edukativnim vežbama mogu sticati i značajna naučnoteorijska saznanja, što posebno ima značaj na vežbama operativnog i strategijskog nivoa, ubuduće se moraju znatno više organizovati specijalne opitne (eksperimentalne) vežbe koje će se pripremati i izvoditi na osnovu posebnog naučnoistraživačkog projekta — elaborata.

3) Sadržaj vežbe, u stvari, treba da predstavlja taktičke, operativne i strategijske probleme koje komandanti i komande — štabovi treba u toku pojedinih faza vežbe da rešavaju. Za rešavanje složenih problema potrebno je mnogo visprenosti i stvaralaštva, a i solidno teorijsko znanje — kao osnova. S obzirom na to da su taktičke, operativne ili strategijske situacije u ratnoj praksi neponovljive, a faktori oružane borbe se uvek javljaju u novim kombinacijama, na vežbama je potrebno da se na izgled bezbroj puta rešavani taktički i operativni problemi (kao što su vazdušni desanti, hemijski udari, diverzantska dejstva itd.) komponuju na relativno nov način i da se razrađuju i druga, do sada manje tretirana pitanja i problemi koje bi eventualna ratna praksa objektivno nametnula svakom komandantu. Na taj način vežbe, odnosno primenjeni deo obuke, postaju interesantnije i izazovnije za kreativan pristup učesnika. Ovakva problemska obuka daje i optimalne rezultate, jer vežba razvija stvaralačko mišljenje, naročito u procesu odlučivanja. To je i najbolji put da se mirnodopske vežbe, što se tiče intelektualnih napora, približe zahtevima u ratnom procesu.

4) Zbog nekritičkog korišćenja nekih stranih iskustava dosta je komplikovan i formalizovan način i sadržaj pripreme, organizacije, planiranja i izvođenja vežbi. Previše vremena i snaga se angažuje na organizaciju vežbi, zbog čega se sadržajna, taktička i operativna, suština vežbi često zapostavlja. Pojednostavljenje organizacije i sprečavanje pojava formalizma, bitan su uslov da se na vežbama postizu operativni rezultati.

U vezi sa ovim problemom značajno je istaći sledeće: *prvo*, rukovođenje vežbom. Osnovno je da se celokupan proces rukovođenja »vрати« u prave ruke, tj. u ruke komandanata i formacijske komande. Nema realne potrebe

da se formiraju glomazna i komplikovana rukovodstva vežbi, već taj posao treba da obavlja svaka pretpostavljena komanda, odnosno štab koji uvežbava svoje potčinjene komandante i organe. Na taj način više će se izraziti i stvarna obaveza komandanta i njegovih organa za ukupnu organizaciju izvođenja vežbi i uticaj na potčinjene u svim fazama vežbe, jer se taj proces na takav način odvija u ratnoj praksi;

drugo, saznanja do kojih se došlo o ulozi i načinu rada posrednika. Mišljenje je većine starešina da su posrednici, u stvari, unekoliko kočnica na ratnim vežbama i stoga je nepotrebno takvo distanciono posredovanje. Smatra se da njihovu ulogu mogu u potpunosti ili većim delom da preuzmu organi pretpostavljene komande koja rukovodi vežbom. S obzirom na to da su komandant i njegovi organi istovremeno u ulozi pretpostavljenog i potčinjenog, oni jedino mogu operativnije da presuđuju i podigravaju borbena dejstva, i to znatno kvalitetnije nego dosadašnji posrednici;

treće, iskustva pokazuju da je neprekidno podigravanje kao metod prevaziđeno. U uslovima savremenog ratnog procesa nema tog komandanta ni starešine koji će sve vreme, dok se odvijaju borbena dejstva, permanentno biti na »radnom mestu«, najčešće sedeti kod telefona ili radija i neprekidno tražiti razne izveštaje ili izdavati kraća naređenja i uputstva. Uspostavljaće veze samo onda kada ima nešto značajnije da saopšti ili primi izveštaj od potčinjenog, odnosno pretpostavljenog. Ostalo vreme komandant mora provesti u radu na realizaciji svoje odluke i stvaranju uslova potčinjenima da je oni mogu stvaralački ostvariti;

četvrto, poslovi koji se odnose na pripremu vežbi (izradu elaborata, organizaciju vežbe itd.) takođe moraju biti u nadležnosti komandanta i njegovih organa, svako u svojoj funkciji. Nema potrebe da se za to formiraju posebne grupe, ekipe, komisije i sl. Zato komandant i njegovi pomoćnici moraju biti sposobni, timski uigrani,iskusni oficiri sa velikim teorijskim znanjem, koji će moći sve te poslove kvalitetno obaviti. Oni, dakle, moraju biti i kreatori i realizatori vežbe.

5) U celini gledano, kada je reč o racionalizaciji i ekonomičnosti, budući da su vežbe najskuplji oblik obučavanja, na vežbe treba voditi samo one starešine koji će tamo stvarno raditi i biti aktivni. Zato na terenskoj obuci, posebno u dinamici vežbe, ne mora da učestvuje ceo sastav komande-štaba bilo da je reč o rukovodstvu ili o igrajućoj komandi, već samo najosposobljeniji deo koji intelektualno najviše radi na rešavanju taktičkih ili operativnih problema i koji je najodgovorniji za donošenje optimalne odluke i uspešno komandovanje jedinicama. Stoga pri određivanju ljudstva koje će učestvovati na vežbi prvenstveno treba imati u vidu kvalitet starešina — kao pojedinaca i timova, a ne njihovu brojnost. To znači da se povećanjem kvaliteta i intenziteta rada može racionalizovati kvantitet. Međutim, opravdano je da se komande kao celine angažuju na primenjenim oblicima obuke koji prethode KŠRV (to su npr. grupni trenazi, grupna zanimanja, ŠRV itd.). Njihovo angažovanje — kao celine, moguće je i u donošenju prethodne odluke, kao i u kompleksnoj (završnoj) analizi vežbe.

6) Da li komandno-štabne ratne vežbe izvoditi na karti ili na terenu većito je pitanje. Bilo je perioda kada su se komande u toku obuke »povlačile« sa terena na ratne vežbe po karti, ali i obrnutih slučajeva, vraćanja na teren koji je jedini pravi ambijent rata, gde se prostor i vreme relativno verno odražavaju i u svesti učesnika vežbe doživljavaju i primoravaju starešine da misle, procenjuju i postupaju realnije i objektivnije. Prednost treba dati terenu, mada se i na karti, naročito za neke situacije i probleme, posebno na operativnom i strategijskom nivou, mogu modelovati borbena dejstva, posebno operacije. Ima mišljenja da jednomesečni (vojna oblast), odnosno dvomesečni (korpus) boravak na terenu »odvlači« ove komande od drugih važnih zadataka, što nije opravdano, jer u miru nema ništa važnije od obuke. Neophodno je uporno nastaviti izvođenje obuke u celini, a posebno vežbi komandi — na terenu. Obuka na terenu i radikalno smanjivanje dokumenata i elaborata za vežbe, naročito većim uvođenjem informatičke podrške, glavni su pravci usavršavanja vežbi u budućoj obuci komandi i štabova mirnodopskog sastava. Stoga je, čini se, prirodno

da se KŠRV zaključno s korpusom, pa i vojnom oblasti, izvode na zemljištu, na stvarnim odstojanjima, da se uređuju i razvijaju komandna mesta rukovodstva i igrajućih komandi – štabova u skladu sa taktičkom, odnosno operativnom situacijom, da se čitav život i rad komandi ostvaruje u terenskim uslovima i prema utvrđenim kriterijumima i normama. To pretpostavlja da igrajuće komande, odnosno rukovodstvo, u toku dinamike budu najmodernije tehnički opremljene (personalni računari, televizija, sredstva mehanografije, sredstva veze, štabna vozila, helikopteri itd.).

7) Poseban problem predstavlja izvođenje dinamike vežbe u operativnom vremenu, što odgovara iznetim zadacima obučavanja komandi i štabova. »Preskakanje« i zbijanje vremenske dimenzije ne samo da »ubija« dinamiku već i stvaralaštvo starešina, jer se donošenje odluke ostvaruje samo po jednoj ili dve moguće situacije. Normalno, dinamika u operativnom vremenu zahteva da KŠRV duže traje i da se kombinuje sa drugim oblicima primenjene obuke – ZTV, bojevim gađanjima i sl. Takvo kombinovanje i sinteza različitih oblika, metodskih postupaka različitih varijanti i variranjem uslova izvođenja bitno doprinosi da se podigne nivo intelektualnih i fizičkih napora. To je, upravo, važan zahtev i naše ratne veštine i koncepcije opštenarodne odbrane.

Iskustva iz dosadašnje prakse ukazuju na to da je u našim uslovima najprikladnije izvođenje KŠRV u ova dva dela: (1) donošenje odluke i planiranje borbenih dejstava, i (2) dinamika.

Pauzu između ova dva dela rukovodstvo treba racionalno i organizovano da koristi, da ocenjuje odluke, presuđuje situacije i priprema elemente za početak dinamike. U ovoj fazi vežbe maksimalno treba iskoristiti mogućnosti informatičke tehnologije i njene mogućnosti, naročito u dva domena – utvrđivanju optimalne varijante odluke i u što objektivnijoj prognozi ishoda borbenih dejstava, što je naročito značajno za presuđivanje u fazi dinamike.

Podigravanje u toku dinamike je suština metoda izvođenja komandno-štabnih ratnih vežbi. Ono neprekidno inicira i motiviše sve učesnike vežbe na analitičko-sintetički svestrano promišljanje i procenu i na kvalitetno odlučivanje,

što je, u stvari, i svrha vežbanja. Zato podigravanje, kao vrhunska misaona i intelektualna aktivnost, mora biti na visokom stručno-profesionalnom nivou, jer samo takvo optimalno doprinosi ostvarivanju cilja vežbe. Praksa pokazuje da je bolje kad je podigravanje ređe, ali kvalitetnije. Podigravanje, na primer, pojedinačnih i neznatnih gubitaka ljudstva i tehnike je relativno marginalna stvar, naročito ako se podigravanje pretežno na to svede. Podigravati treba celovite i složene probleme, a ne pojedinačne činjenice i detalje. Činjenice i detalji moraju biti sadržani u celovitoj problemskoj situaciji. Zato se najpre u glavi onoga koji presuđuje i podigrava mora roditi idejna zamisao — koncept o celovitom problemu, a tek onda činjenicama i detaljima to operacionalizovati i sugerisati igrajućoj komandi, odnosno komandantu. Izvesno je da taj koncept mora da proizilazi iz objektivnog stanja borbenih dejstava i preseka tog stanja u operativnom vremenu. Zbog toga starešine koji podigravaju dejstva moraju biti na višem nivou profesionalne osposobljenosti od starešina igrajućih strana, odnosno bar na nivou osposobljenosti igrajućih komandanata. To, istovremeno, znači da aparat koji podigrava ne treba da bude veliki, već manji, ali izabran po kriterijumu visoke vojnoprofesionalne osposobljenosti, naročito iz domena taktičke, operativne i vatrene obučenosti.

8) Složenost i višeslojnost ratnih vežbi, ako se želi da one stvarno budu što približnije uslovima eventualnog ONOR-a, zahtevaju da elaborat za njih ne bi trebalo da radi neka neformalna radna grupa, već »prvi tim«, tj. komanda sa komandantom na čelu. S tim u vezi, posebnu pažnju zasluđuje obim i sadržaj elaborata. Zapaža se da su elaborati, zbog straha da se nešto ne propusti tekstualno regulisati i bojazni od eventualnih posledica, svake godine sve »deblji«. Tako, na primer, nema potrebe da se razrađuju opšta i posebna dejstva, već samo opšta, i to najglobalnije (tako da se mogu formulisati zadaci igrajućim komandama). Ovo bi u startu »stanjilo« elaborate bar za polovinu. Detaljna metodska razrada svih postupaka u toku vežbe, po vremenu, prostoru i učesnicima, ubija »dušu« vežbe i sprečava kreativnost učesnika. Insistiranje na »državnom«

rešenju iz elaborata često dovodi do toga da se ono »pogađa«, umesto da se kreativnim mišljenjem do njega dođe.

9) Na svim KŠRV, bitno je da se u elaboratu konkretizuju glavna nastavna pitanja — pre svega ciljevi i zadaci koji se žele ostvariti, tako da se iz njih mogu sagledati složeni taktički i operativni problemi koji će se podigravati komandama igrajućih strana za vreme vežbe. Nastavna pitanja su, u stvari, taktički i operativni problemi koje u toku dinamike treba transformisati i konkretizovati u složene situacije i davati igrajućim komandama na rešavanje. To je ona crvena nit vežbanja koja se provlači kroz celu vežbu i čijim se kreativnim praćenjem — shodno uslovima toka vežbe, realizuje konkretno obučavanje komandi i štabova po odabranim taktičkim ili operativnim problemima.

Da bi se postiglo jedinstveno obučavanje celokupnog armijskog sastava, potrebno je sve vežbe komandi — štabova u oružanim snagama izvoditi na osnovu jedinstvene opšte zamisli koju će, za svaku godinu, određivati Generalštab oružanih snaga sa nadležnim organima u Federaciji. Vežbe bi se izvodile sukcesivno — po vojnim oblastima, a redosled bi odredio Generalštab oružanih snaga. Neophodno je da se u sve vežbe na nivou vojnih oblasti uključuje Komanda RV i PVO. Kontakte sa organima Federacije treba da ostvaruju odgovarajući sektori Saveznog sekretarijata za narodnu odbranu.

10) Komandantska (studijska) putovanja, kao forma primenjene obuke, razlikuju se od KŠRV upravo u načinu korišćenja vremena. Dok se na KŠRV sve radi u operativnom vremenu, na komandantskom putovanju je moguće »opustiti se« i za određene radnje dati više vremena u odnosu na operativno-taktičke norme, kako bi starešine mogle studioznije da promišljaju odgovarajući problem ili situaciju. Međutim, i za ovaj oblik obuke važi pravilo da na njemu učestvuju samo one starešine koje će biti aktivni sudionici. Stoga i na njima treba raditi samo po konkretnim nastavnim pitanjima kojih treba da bude toliko da se sva mogu obraditi. Naročito je važno da se odaberu ključni problemi i za njih obezbedi dovoljno nastavnog vremena. Takav metod obuke ne zahteva obimne elaborate u kojima

je sve »predviđeno«, administraciju i uopšte ono što učesnike odvaja od rešavanja problema na zemljištu i objektima, od neposrednog kontakta sa stanovništvom itd. Stoga elaborati treba da su samo orijentirni, sa težištem na problemima koji će se rešavati, pri čemu je važnije učiti metod procene od konkretnih detalja. Tako, na primer, na nekim putovanjima mnogo vremena se gubi na topografskoj, geografskoj i drugoj orijentaciji, umesto da se rešavaju nastavni problemi. Sve pripreme treba da se završe ranije, po karti, pod rukovodstvom komandanta, odnosno rukovodioca komandantskog putovanja. Posle dolaska na zemljište svaki učesnik treba da se sam orijentiše, a zatim rad počinje po težišnim problemskim pitanjima. Dobra priprema omogućava da se iz automobila, voza, aviona ili helikoptera neprekidno vrši orijentacija i studiranje teritorije, a na bazi unapred pripremljene radne karte.² Neophodno je stoga na svakom putovanju, odnosno letu, na karti kod svakog učesnika ucrtati marš-rutu, važnije objekte koji će se posmatrati itd.

Sadržaj komandantskog (studijskog) putovanja mora se stalno osavremenjavati. U našim uslovima to nisu više samo »klasična« vojna pitanja, već oružana borba i ratni proces u celini. Tako, na primer, studijsko putovanje Generalštaba oružanih snaga treba da obuhvata sva ključna pitanja ratovodstva: vojna, politička, ekonomska, diplomatska, itd.³

11) Starešinski kadar u Generalštabu treba specifično obučavati. Trebalo bi uvesti obavezu da svi oficiri pre dolaska na dužnost u Generalštab oružanih snaga prođu kroz poseban edukativni proces — pripremu za vršenje generalštabne dužnosti. Pre svega, treba ih upoznati sa ratištem i oružanim snagama u celini. Svaki oficir koji dolazi u Generalštab oružanih snaga mora poznavati bar jedan od svetskih jezika i stalno ga usavršavati. Isto tako, svi oficiri u Generalštabu morali bi biti potpuno osposobljeni za posmatrača na vežbama stranih oružanih snaga — na koje

² Vojnogeografski institut JNA sačinio je obrazac takve karte po kojoj se pripremaju radne karte i starešine za aktivnosti na zemljištu.

³ Na studijskom putovanju Generalštaba oružanih snaga SFRJ 1989. godine, na primer, jedan dan bio je posvećen nuklearnoj elektrani Krško i problemima u vezi sa njom.

se pozivaju naši oficiri po odlukama KEBS-a. Izuzetno je značajno da se oficiri Generalštaba pojavljuju i kao vojni pisci (knjiga, članaka, brošura itd.), naročito iz teorije i prakse ratne veštine, što je osnovni sadržaj rada Generalštaba oružanih snaga.

OBUKA VOJNIKA I JEDINICA MIRNODOPSKOG SASTAVA

Uslovi obučavanja vojnika i jedinica se permanentno menjaju. To se naročito odnosi na promene u obrazovnom nivou ličnog sastava, uvođenje informatike, neprekidnu tehničku modernizaciju oružanih snaga, organizacijsko usavršavanje trupnih jedinica, urbanizaciju prostora, promene u doktrini upotrebe jedinica, političko-bezbednosnu situaciju u zemlji itd.

1) U jedinice naših oružanih snaga već uveliko pristižu oficiri sa završenom vojnom akademijom novog tipa, koji poseduju široka fundamentalna opšteobrazovna i vojna znanja. Povećan je i obrazovni nivo vojničkog sastava (osnovno obrazovanje — 25,43 odsto, srednje — 68,92 odsto, više i visoko — 2,83 odsto), pri čemu su mladi vojnici delimično i vojnostručno osposobljeni. Sve ove promene omogućavaju inovacije i u nastavnom procesu vojnika i jedinica. Tako, na primer, individualno učenje ne samo oficira već i vojnika dobija sve veći značaj. Moguće je brojne teorijske sadržaje individualno obraditi i tako dobiti više nastavnog vremena za praktično-stručnu, pojedinačnu i zajedničku obuku, posebno za vežbanje.

S tim u vezi, realno je moguće optimalno i još raznovrsnije organizovati i usmeravati tzv. slobodno učenje radnim danom popodne i subotom prepodne. To vreme sada se može uračunati u ukupan fond časova za obuku. Suština je u tome što je obuka u popodnevnom vremenu i subotom prepodne sastavni deo ukupnog procesa obučavanja i može da se planira i realizuje uoči izvođenja važnijih praktičnih tema i vežbi. Čitav rad se može organizovati bez prisustva aktivnih starešina. Na taj način se preveliko angažovanje komandira četa — baterija i vodova u tom radu smanjuje

i čuva njihova radna sposobnost za težišta u obuci. Uspješna organizacija takvog načina samoučenja dokazana je u Travniku.⁴ Poznato je iz teorije permanentnog obrazovanja da je svako usmereno samoobrazovanje čista »ušteda« u obuci. Pri tome se polazi i od principa da obuka nije samo obaveza već i pravo vojnika i starešina.

Povećan obrazovni i vaspitni nivo oficira i vojnika omogućava da se proces obuke organizuje na najvišem nivou intelektualnih, psihofizičkih i emocionalnih teškoća i psihofizičkih mogućnosti učesnika. Realni su i mogući mnogo strožiji zahtevi u obučavanju pojedinaca i jedinica. Jedino terenska obuka, trening i kondicioniranje obezbeđuju da se kvalitetno izvedu svi nastavni sadržaji, pa i oni najteži i najrazličitiji, naročito kada je reč o noćnoj obuci, radu sa eksplozivnim sredstvima, na vodi, na hemijskim materijama itd. U obuci nekih specijalnosti, na primer operatora na protivoklopnim i protivavionskim raketama, postignut je skoro idealan nivo zahteva u stvaranju trajnih veština i navika izvođenjem po nekoliko hiljada trenažnih radnji, postupaka, a što se sve precizno evidentira i proverava i tako garantuje uspeh pri lansiranju bojevih raketa. To je cilj kome treba težiti u obuci svih specijalnosti u Armiji. Neopravdano je mišljenje da se to kod nekih specijalnosti ne može tako organizovati. Naprotiv, metodički gledano, kod svih drugih je lakše nego kod pomenutih, čija obuka je najteža i najsloženija. Ako se uzme, na primer, veština savlađivanja prepreka u prostoru, onda je metodski ispravno da se ona može steći samo ako se staza sa preprekama savlada nekoliko stotina puta. Ili, recimo, besprekorno zauzimanje stavova za gađanje ličnim naoružanjem, nišanje-nje i okidanje nezamislivo je ako se te radnje ne urade nekoliko hiljada puta.

Ovde se daju aproksimativne norme o broju vežbanja. Naša metodika obuke treba da empirijski utvrdi optimalan broj vežbanja za sve radnje, koji je potreban da bi se postigla potrebna uvežbanost. Vežbanje ne sme da postane mehaničko, jer onda prelazi u drill.

⁴ Metodsko-pokazno zanimanje »Rad i obuka vojnika i jedinica u vanradnom vremenu«.

S tim u vezi treba istaći da zahtevi za tzv. automatizmom i uvežbanošću pojedinaca, posada, grupa i jedinica, ne mogu da znače stvaranje robota. Naprotiv, cilj je stvaranje svestrano razvijene stvaralačke ličnosti vojnika i starešina, koji će u borbi i vanrednim situacijama pre svega misliti na zadatak i njegovu realizaciju, a neophodne radnje (veštine i navike) pri tom automatski izvršavati. Treba uvek imati u vidu činjenicu da onaj koji je obučen ima više šanse da preživi u eventualnom ratu od neobučenog, koji će sigurno za neobučenost biti »kažnjen«, odnosno pre će stradati u borbi. Kroz ovakvu obuku razvijaju se fizičke, intelektualne i emocionalne mogućnosti vojnika i starešina. Oni će u miru usvojena znanja, veštine i navike moći stvaralački primeniti u opštenarodnom odbrambenom ratu, ali i u mirnodopskoj praksi — naročito kada je reč o elementarnim i drugim nesrećama.

2) Informatička podrška obuke i vaspitanja je tema o kojoj se sve više raspravlja. Izvesno je da se i u obuci ne može brže napredovati bez celovitijeg uvođenja informatičke podrške nastavnog procesa. Dosadašnja iskustva pokazuju da je primena informatike u obuci raznovrsna. Neophodno je, pre svega, da sve starešine shvate ovu potrebu i usvoje suštinu informatičke podrške obuke. Izvesno je da starešine koje ne vladaju ovom problematikom i ne poseduju odgovarajuća znanja iz informatike vrlo teško prihvataju i sporo sprovode postojeće edukativne informatičke programe. Stoga je neophodno da čitav starešinski kadar u JNA usvoji potrebna znanja iz informatičke podrške obuke, a naročito je važno da se celovitije poveže informatička podrška rukovođenju (komandne informacije), informatička podrška obuci (didaktičke informacije), i informatička podrška vojnoj nauci — ratnoj veštini (naučne informacije).

3) Neki podaci o boravku naših oficira u sastavu mirovnih snaga OUN u Iranu, Iraku, Angoli i Namibiji pokazuju da je neophodno da starešine poseduju visoke sposobnosti za podnošenje svih intelektualnih, emocionalnih i fizičkih napora kako bi mogli da izvršavaju zadatke u uslovima u kojima se tamo nalaze, iako direktno ne učestvuju u oružanim sukobima, već, naprotiv, rade na njihovom sprečavanju. Pojave da se na vežbama na terenu

poneke starešine ponašaju previše »mirnodopski«, kao što je pojava »salonskog« smestaja, težnja da se, naročito, na praktičnoj obuci stvaraju »komfortni« smestajni i drugi uslovi, koji nisu u skladu sa stvarnim borbenim situacijama, bitno udaljavaju obuku od realnosti uslova i stvaraju »mekušce« koji teško podnose ozbiljnije fizičke, a naročito intelektualne i emocionalne teškoće. Potrebno je postaviti pitanje vojničke skromnosti u zahtevima i zahtevati da se ona reafirmiše. To svakako ne znači da starešinama i vojnicima ne treba u svim uslovima obezbediti ono što im po našim normama pripada, ali preko toga se ne bi smelo ići. Deviza, koju su poštovale mnoge velike vojskovođe, »više znoja u obuci — manje krvi u ratu« — bezbroj puta je u istoriji ratova potvrđena i nju treba uvek imati u vidu.

Izuzetno je značajno da se u procesu obuke starešinski i vojnički kadar informiše i upozna sa obukom i vežbama stranih oružanih snaga i rezultatima koji se postižu. Ta saznanja mogu, takođe, da motivišu za naporniji rad u obuci. Ako se ne možemo takmičiti sa »bogatim« oružanim snagama u pogledu ratne tehnike i tehnologije i opremanja naoružanjem i vojnom opremom u svemu, sigurno je da to u obuci možemo i moramo. Kvalitetom obučenosti moguće je u izvesnoj meri kompenzirati neke naše nedostatke u tehničkoj opremljenosti. U tom smislu deluje zakonitost naddeterminacije činilaca rata, naravno, u odgovarajućim limitima.

Za uspeh u obuci značajno je da se starešinama i vojnicima dočara celovito bojno polje, slika eventualnog budućeg rata, a naročito protivnik. Rat i borbena dejstva su uvek dvostrani i na svaku odluku i rešenje utiču obe strane. Ta dvostranost je specifičnost vojne delatnosti u ratnoj praksi, pa se i u miru mora maksimalno simulirati. To nije lako postići i zato treba puno inventivnosti onih koji rukovode obukom. Cilj je da se stvore takvi uslovi u obuci, a naročito u praktičnom delu, u toku vežbanja i trenaža, koji će zahtevati od svih učesnika u obuci da se maksimalno intelektualno, emocionalno i fizički napregnu, kako bi savladali predviđeni nastavni plan i program.

Dosadašnja praktična, ali i neka naučna saznanja, pokazuju da je tzv. redovna fiskultura starešina preživela

forma obuke. Materijalni uslovi za njeno izvođenje su toliko različiti i u većini slučajeva nepodesni, pa se mora drugačije gledati na taj problem i drugačije organizovati sportski život starešina. To bi trebalo biti, pre svega, organizovana rekreacija, a zatim raznovrsne sportsko-rekreativne aktivnosti koje se mogu izvoditi svuda i u svako godišnje doba, kao što su, na primer, marševi, planinarenje i drugo. U tome treba uvažavati želje starešina. Tako, na primer, sada je veoma izražen interes starešina za tenis, smučanje i plivanje. Sasvim je dovoljno da se postavi objektivan sistem godišnjih provera fizičke sposobnosti starešina uz uslov da se mora postići odgovarajući rezultat za dobijanje određenih činova, dužnosti i položaja, pa će se starešine samovežbanjem ozbiljno pripremati za takve provere.

4) Aktuelna situacija u zemlji takođe je značajan razlog za postizanje boljih rezultata u obuci i vaspitanju, s obzirom na to da mesto i uloga oružanih snaga u unutrašnjoj političko-bezbednosnoj situaciji dobija na važnosti. Oružane snage, kao jugoslovenska vojna organizacija, kovačnica bratstva i jedinstva i nosilac i čuvar tradicija i vrednosti našeg NOR-a i revolucije imaju nezamenjivu ulogu u izlasku društva iz krize. Bez obzira na političko-bezbednosnu situaciju u zemlji i na sve moguće negativne uticaje iz društva prema JNA, obukom i vaspitanjem mogu da se obezbede jedinstvo Armije i njena sposobnost da izvrši svoje Ustavom određene zadatke i ulogu. To se posebno odnosi na starešinski kadar koji treba, na sve veće teškoće i probleme koje imamo kao vojna organizacija u odnosu na situaciju u zemlji i njenom okruženju, da odgovori intenzivnim učenjem i osposobljavanjem za rešavanje svih problema u ovom trenutku.

5) Da bi mogle da pariraju sve razornijem, bržem i otpornijem oružju savremenih armija, naše oružane snage se moraju, takođe, stalno tehnički i tehnološko modernizovati. Polazeći od te činjenice, sve više dobija na značaju, na primer, brzina otvaranja vatre i preciznost pogađanja, što je ne samo tehničko-tehnološko pitanje, već i pitanje obučenosti. To pretpostavlja da se cilj koji se gađa na vreme otkrije i utvrdi njegova pozicija. Stoga je vatrena obuka dobila na značaju i njoj se mora pokloniti mnogo veća

pažnja nego do sada. Mora se težiti ka tome da se gađanje izvodi u uslovima koji približno odgovaraju stvarnoj borbenoj situaciji.

Prema savremenim ratnim doktrinama u svetu, iznenadna dejstva u dubinu, iznenadni napad, brzina u njihovom izvršenju, brzina u zauzimanju položaja za dejstvo, brzina u kretanju na zemljištu i drugo — osnove su vođenja savremenih ratnih dejstava. To se postiže efikasnim tehničkim borbenim sredstvima i kvalitetnom obukom posada, posluga, operatora i drugih. Kvalitetna ratna tehnika i tehnološka rešenja mogu doći do punog izražaja tek kada se njima pravilno upravlja i rukuje, što u velikoj meri zavisi od nivoa kvaliteta obuke ljudstva koje opslužuje tehnička sredstva. Odnos čovek — tehnika, naročito u smislu sinteze tog odnosa, radi izbegavanja »otkaza« — čoveka ili tehnike, sve je važniji cilj obuke, naročito tehničke.

Obuka vojnika i starešina na modernim borbenim tehničkim sistemima je vrlo složena. Složenost se ogleda prvenstveno u tome što se mora ostvariti susret veoma brzog cilja i upućenog raketnog, artiljerijskog i drugih projektila. S druge strane, zbog povećanih brzina i manevarskih sposobnosti ofanzivnih borbenih sredstava ciljevi se zadržavaju u zoni dejstva vatrenih sredstava veoma kratko i to obuku čini težom i složenijom. U tehničkoj obuci, ne samo starešina, već i vojnika, umesto učenja »šraf po šraf« i manipulativnih veština, sve više dobija na značaju široka opšta tehnička kultura, učenje tehničkih sistema i konstrukcija. Radi toga se poslednjih godina intenzivno radi na razvoju novih savremenih nastavnih objekata i sredstava, naročito simulatora za obuku satrešina, posluga, posada, posebno operatora. Simuliranjem dejstva ciljeva obezbeđuju se svi parametri koji mogu da dočaraju stvarna dejstva i ometanja, stvarna kretanja, stvarne letove ili plovljenje. To, nadalje, obezbeđuje takav trenaž starešina i poslužioca kao da se obučavaju na stvarnom borbenom sredstvu. S obzirom na izuzetno skupu borbenu tehniku, to u velikoj meri smanjuje vreme i troškove obuke i čini nastavno-materijalno sredstvo isplativim.

Ta nastavna sredstva i objekti zasnovani su na savremenim tehničko-tehnološkim i informatičkim rešenjima, pre

svega na elektronskim komponentama i sklopovima, pri čemu se upotrebljavaju tzv. integrisana kola, što ih čini jednostavnijim i za svakodnevnu upotrebu pogodnijim. Korišćenjem digitalnih štampača i brojača dobijaju se objektivniji rezultati o radu svakog obučavanog poslužioca, a mogućnost ponavljanja izvršenih radnji obezbeđuje naknadnu analizu i neposredno sagledavanje veličine i smisla učinjenih grešaka i njihove naknadne korekcije i otklanjanja — vežbanjem.

6) Urbanizacija naselja i zemlje u celini (auto-putevi, turistički objekti i dr.) suzili su prostor za izvođenje trupne obuke na terenu. Kasarne su stešnjene u gradovima, a odlasci na poligone i strelišta skupčani sa većim utroškom vremena i materijalno-finansijskih sredstava. Menja se pojam kasarne. Nekada je bilo moguće u njoj izvesti i vodnu obuku. Danas kasarna dobija novu ulogu. To je mesto za prijem i otpust vojnika iz Armije, prilagođavanje, početnu teorijsku obuku, odmor i rekreaciju vojnika i starešina, u predahu između dva perioda obuke na terenu, a služi i kao pozadinska baza za snabdevanje jedinica na terenu itd.

Težište obuke trupe se prenosi na teren. Bliži teren, to je uređen zemljišni prostor u blizini garnizona (vežbovno-strelišni kompleks) koji obezbeđuje uslove za vodnu obuku. To zahteva i nova shvatanja o radnom mestu većine trupnih oficira. To više nije kasarnski krug, četni — baterijski ured, odnosno magacin, već stacionarna logorska prostorija na koju se svakodnevno odlazi i vraća kući posle završenog zanimanja. Ako je udaljenje veće od 20 km, ostaje se duže u logorskim uslovima.

Urbanizacija prisiljava trupu da obuku jedinica, a naročito zajedničke taktičke vežbe, izvodi na većim udaljenjima i prostorima, dinamično u pokretu — u trajanju više nedelja. To je „kruna” obuke. Na terenu su sve komande jedinica (zaključno sa korpusom), svi vidovi, rodovi — službe, dakle celokupna trupa. U kasarni ostaje samo ljudstvo neophodno za obezbeđenje objekata i infrastrukture.

Zbog urbanizacije je smanjen broj većih poligona na kojima se mogu izvoditi gađanja i taktičke vežbe oklopno-mehanizovanih i drugih sastava. Gotovo je nemoguće obe-

zbediti da svaki korpus ili vojna oblast ima svoj poligon, čemu inače teže svi komandanti i stoga se teško »otiskuju« sa trupom na udaljene poligone. Takva situacija zahteva planiranje na višem nivou (vojna oblast, Generalštab oružanih snaga). Najbolje su to rešile, za sada, artiljerijsko-raketne jedinice PVO i njihov primer treba da slede ostali rodovi — službe, jer to omogućava veće uštede (koristi se tehnika samo jedne jedinice, a iz ostalih jedinica na poligon dolaze samo ljudi).

7) Mnogo je regulativa o obuci. To je jedan od znakova da sa obukom nešto nije u redu. Jer, čim se mora sve precizno naređivati i sve pismeno regulisati, to znači da učesnici u nastavnom procesu nisu na visini svog zadatka i da nema dovoljno stvaralaštva i inicijative. Gotovo je pravilo — što je više nedostataka u obuci sve više se piše i naređuje kako i šta treba raditi. Stoga je neophodno da se inovira sva regulativa za obuku u JNA i da se svi dokumenti racionalizuju, a svaki dokumenat svede na neophodnu meru. Tako, na primer, uputstva o vežbama ili o proveravanju i ocenjivanju obučenosti više su obimni deskriptivni nastavni materijali i udžbenici, a manje konkretni pravilnici, odnosno praktična uputstva — koja konkretno regulišu šta, ko, kada i kako treba uraditi.

OBUKA REZERVNOG SASTAVA

Obuku rezervnog sastava oružanih snaga SFRJ karakteriše, pre svega, velika masovnost u obučavanju i relativno veliki troškovi tog obučavanja. Stoga je ova obuka neprekidno u centru pažnje armijskog rukovodstva. U traženju racionalnijih i ekonomičnijih rešenja za obučavanje milion-ske ratne Armije i Teritorijalne odbrane, stečena su dragocena iskustva čije je sprovođenje u nastavnoj praksi vrlo aktuelno. U vezi s tim, mislim da je interesantno istaći sledeće.

1) Za obučavanje ratne jedinice gotovo je važnije kako je popunjena starešinskim kadrom i specijalnostima, odnosno da li je obezbeđen kvalitet, nego samo izvođenje obuke. Vrlo često se greši u težnji da se ratna jedinica popuni sa

uže teritorije, a zanemaruje se kvalitet specijalnosti. U popuni ratnih jedinica je, međutim, važniji kvalitet nego kvantitet. Formacijska mesta morala bi se popunjavati ljudstvom odgovarajuće specijalnosti, školovanim i obučanim za obavljanje dužnosti na koje se postavljaju. Popuna takvim vojnicima ili oficirima, ako treba, može se vršiti i iz drugih opština, odnosno drugih regija, pa i pokrajina i republika. U pomirenju ove dve suprotnosti (stručnost i teritorijalna pripadnost) u svakom slučaju, po mom mišljenju, prednost treba dati prvoj. Ovako popunjena jedinica biće brzo i dobro obučena i neće posle izvršene mobilizacije imati potrebe za dužom dodatnom obukom. To znači da će ta jedinica gotovo odmah posle izvršenja mobilizacije biti sposobna za borbena dejstva, a skraćuje se i vreme trajanja mobilizacije. Isto tako, kada je reč o obučenosti, vrlo je bitno da se već uvežban i u stručnom pogledu optimalan sastav ratne jedinice često ne menja, jer to negativno utiče na njenu uvežbanost i uigranost pojedinaca i posluga i jedinica pri izvršenju borbenih zadataka. Stoga bi promene u ratnim jedinicama trebalo vršiti izuzetno, čak i u onim slučajevima kada pojedini pripadnici navršu određene godine starosti. To je naročito važno kod složenijih rodovskih jedinica, kao što su artiljerijske, ARJ PVO, inženjerijske i druge, gde je stručno-tehnička uigranost osnovni uslov za njihovo uspešno dejstvo.

2) Nema sumnje da intenzivna obuka rezervnog sastava predstavlja veliko opterećenje i za aktivna vojna lica i za rezervni sastav, ali i za društvenu sredinu, preduzeće, porodicu. Sigurno je da sve ovo zaslužuje pažnju i da se u daljoj organizaciji izvođenja obuke rezervnog sastava moraju poštovati više nego do sada svi ovi momenti. U stvari, obuka rezervnog sastava treba sve više da postaje trajna i nezaobilazna društvena obaveza, građanska dužnost o kojoj će voditi računa svaki vojni obveznik, rezervni vojnik i starešina, a ne samo komande ratnih jedinica, odnosno aktivna vojna lica.

3) Pored obaveznih formi obuke koje se realizuju u određenim rokovima i propisanom trajanju, neophodno je da svaka ratna jedinica, na osnovu utvrđenih kriterijuma i stavova, organizuje svoj partijsko-politički život, rad i obuku

prema specifičnim uslovima. U tome treba da se ispolji inicijativa svakog pripadnika ratne jedinice i da se na određen način u njoj živi i radi kao u stalnom kolektivu. U tom smislu mogu se koristiti razne proslave, značajni jubileji iz istorije ratne jedinice, državni praznici, rad u organizaciji Saveza komunista i drugo. Nužno je, takođe, da rezervni starešinski kadar bude nosilac ne samo obaveznih formi obučavanja nego i čitavog društveno-političkog i vojničkog života ratne jedinice. Čini se da nije naodmet koristiti i neka iskustva stranih armija, naročito neutralnih i nesvrstanih zemalja. Kada se postigne da rezervni oficiri ne budu samo »pozivani« u ratne jedinice, već da to rade i sprovode samoinicijativno, onda se može reći da je učinjen napredak u obuci rezervnog sastava. Nema sumnje da treba voditi računa i o individualnim željama i mogućnostima pripadnika rezervnog sastava. S tim u vezi, obuku i druge aktivnosti organizovati onda kada je to njima najpogodnije (u odnosu na radno vreme, porodične obaveze i slično). To takođe može da doprinese većoj aktivnosti rezervnog sastava i podizanju kvaliteta obuke. Isto tako, značajno je da se pri planiranju obuke imaju u vidu i neke od glavnih aktivnosti stanovništva u pojedinim periodima godišnjeg doba. Bez velike potrebe ne bi trebalo pokretati većinu rezervnog sastava, kada se radi o turističkoj sezoni, poljoprivrednim radovima, sezonama godišnjih odmora i slično.

Neka zaključna razmatranja

Opravdano se može reći da između dve sledeće tvrdnje postoji izuzetno velika povezanost i uslovljenost: oružana borba predstavlja glavni sadržaj rata, a obuka i vaspitanje glavni sadržaj rada Armije u miru. Ova veza proizlazi iz činjenice da od kvaliteta obuke u miru neposredno zavisi uspeh u oružanoj borbi u ratu. To se naročito odnosi na tzv. početni period rata koji je i najosetljiviji period rata i u kome u potpunosti važi pravilo — ratovaće se onako kako je to naučeno u obuci u miru.

Polazeći od ove povezanosti i uslovljenosti, pri čemu se odnos obuke i oružane borbe može razmatrati i kao

kauzalni odnos: uzrok-posledica-uzrok, naročito je važno ukazati na sledeće:

prvo, obuka u miru, stalno i neprekidno, treba da ima primarno mesto u životu i radu svake jedinice, komande i štaba. Teorijski i doktrinarno ona to ima, ali u praksi se za njen takav stvarni status treba uvek i iznova boriti;

drugo, obuka mora što je moguće više da bude približena uslovima rata i oružane borbe, pri čemu u našim uslovima glavno sredstvo i metod, čijim posredstvom se to može ostvariti, jeste zahtev za visokim nivoom intelektualnih, emocionalnih i fizičkih napora u obuci — realizovanih na stvaralački, nedogmatski način;

treće, obuka se mora neprekidno istraživati i usavršavati. Razvoj naše teorije vojnog vaspitanja i obrazovanja, odnosno vojne andragogije, treba da ima isti rang kao i razvoj teorije ratne veštine (oružane borbe). Naša armija bi svoja istraživanja, primarno, morala usmeriti na ta dva ključna fenomena — oružanu borbu i obuku;

četvrto, izuzetno veliki značaj ima vrhunska obuka mirnodopskog sastava, posebno starešina, komandi i štabova, uključujući i vojno školstvo, jer od kvaliteta njihove osposobljenosti zavisi i obučenost jedinica mirnodopskog sastava, kao i ratnih jedinica, komandi i štabova, odnosno rezervnog sastava;

peto, obuka mora primarno biti praktično-primenjena, ali taj objektivni zahtev ne može da znači formalizam i zanatski praktikizam, pogotovo ne mehaničko vežbanje, već on uvek pretpostavlja naučnoteorijska znanja i neprekidno usavršavanje prakse obučavanja;

šesto, celokupni proces obuke, naročito izvođenje vežbi, mora biti maksimalno racionalan i ekonomičan. Vežbe na nižem, taktičkom nivou, morale bi biti egzemplarne u sadržajnom i metodičkom smislu, tako da svaka od njih znači i novi kvalitet i inovaciju u obuci. Na operativnom i strategijskom nivou, gde se pretežno radi o obučavanju komandi i štabova, znatno više se moraju koristiti metode modelovanja, i to ne samo edukativni i komandno-štabni, već i naučnoistraživački modeli (opitne vežbe);

sedmo, smelije nego do sada u obuku se mora uvoditi informatička tehnologija, posebno u vojnim školama i u

obuci komandi i štabova. Činjenica da se u savremenim uslovima gotovo integrišu nekad relativno samostalni vojno-naučni, edukativni i komandni informacioni sistemi, odnosno naučne, didaktičke i komandne informacije, olakšava taj proces i još više ističe tu potrebu.

S U M M A R Y

SOME ASPECTS OF IMPROVEMENT OF TRAINING AND EDUCATION IN THE ARMED FORCES OF S.F.R.Y.

Starting from the fact that training and education activities are the most important activities and contents of work of the armed forces in the time of peace, the author analyses certain problems of training of soldiers and units, military leaders, commands and staffs of the peacetime element of the armed forces, and suggests possible directions of improvement of the training and education processes, particularly stressing the point that training must be carried out in conditions as close to actual war conditions as possible. This calls for and presupposes a high level of intellectual, emotional and physical efforts of all participants in training, and the creative application of adequate and modern training methods. The basic requirement should be that training is practical and applied. This requirement, however, does not mean formalism and routine, but always presupposes gaining of scientific-theoretical knowledge and permanent improvement of training methods and practice. In modern training, information technology has a prominent place, particularly in military schools and in the training of commands and staffs of the armed forces units.

The entire proces of training, the exercises in particular, must be as rational and economical as possible. The tactical level exercises should be exemplary both by contents and by the applied methods so that each of them means a new quality and innovation. At the operational and strategic levels must be in a greater measure applied modelling methods — not only educational and command-staff models but also the scientific research ones.

R É S U M É

QUELQUES ASPECTS DE MODERNISATION DE L'ENTRAÎNEMENT ET DE LA FORMATION DES FORCES ARMEES DE LA RSFY

Procédant du postulat que l'entraînement et la formation sont les activités les plus importantes et le principal contenu de l'action des forces armées en temps de paix, l'auteur de cette contribution analyse quelques problèmes relatifs à l'entraînement des soldats et des unités, des officiers, des commandements et des état-majors en temps de paix, de même que ceux concernant l'entraînement des éléments de la réserve de nos forces armées, et indique les axes possibles de modernisation de l'entraînement et de la formation. En cela, l'accent est sans cesse mis sur la nécessité de situer l'entraînement le plus près possible des

conditions de la guerre et de la lutte armée. Cela suppose un haut niveau d'efforts intellectuels, émotionnels et physiques de tous les participants à l'entraînement et une mise en application créatrice de méthodes d'entraînement adéquates et modernes. L'entraînement doit être essentiellement pratique et appliqué, cette exigence objective n'étant pas une quête simple de formalisme ni de praticisme, reposant toujours sur le besoin d'assimilation continue de connaissances scientifiques théoriques et de modernisation de la pratique d'entraînement. La technologie informatique est d'un grand intérêt pour l'entraînement moderne, notamment dans les écoles militaires et dans l'entraînement des commandements et des états-majors des forces armées.

Le processus d'entraînement pris dans son ensemble, notamment en ce qui concerne les exercices et les manœuvres, doit être rendu rationnel et économique au maximum. Au niveau tactique, les exercices doivent être exemplaires par leurs contenus et méthodes de sorte qu'ils apportent une qualité nouvelle à l'entraînement en le modernisant. Au niveau opérationnel et stratégique, on doit utiliser beaucoup plus les méthodes de simulation, ces dernières reposant non seulement sur des modèles éducatifs et de commandements et d'états-majors mais aussi bien sur les modèles du domaine de la recherche scientifique.

РЕЗЮМЕ

НЕКОТОРЫЕ АСПЕКТЫ УСОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ ОБУЧЕНИЯ И ВОСПИТАНИЯ В ВООРУЖЕННЫХ СИЛАХ СФРЮ

Исходя из положения, что обучение и воспитание являются важнейшей деятельностью и главным содержанием работы вооруженных сил в мирное время, в труде анализируются некоторые проблемы подготовки солдат и частей, офицеров, командований и штабов состава мирного времени, а также подготовка запасного состава наших вооруженных сил, и указывается на возможные направления усовершенствования обучения и воспитания. При этом особенно подчеркивается, что подготовка должна проводиться в условиях, максимально приближенных к условиям ведения войны и вооруженной борьбы. Это предполагает высокий уровень интеллектуальных, эмоциональных и физических напряжений всех участников в обучении и творческое применение соответствующих современных методов подготовки. Подготовка должна быть в первую очередь практической, но это объективное требование не означает формализм и практицизм, но оно всегда предполагает приобретение научно-теоретических знаний и постоянное усовершенствование практики обучения. В современной подготовке информатическая технология имеет большое значение, в частности в военных школах и в обучении командований и штабов вооруженных сил.

Совокупный процесс подготовки, в частности проведение учений, должен быть максимально рациональным и экономичным. Учения на тактическом уровне должны были бы быть образцовыми в отношении содержания и методов, для того, чтобы каждое из них означало и новое качество и новшество в обучении. На оперативном и стратегическом уровнях в значительно большей степени надо использовать методы моделирования, причем не только образовательные и командно-штабные, но и научно-исследовательские модели.